

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény tárgy: „Az Európai Bizottság közleménye a Szociálpolitikai Menetrendről”

COM(2005) 33 final

(2005/C 294/04)

2005. február 9-én az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban: „Az Európai Bizottság közleménye a Szociálpolitikai Menetrendről”

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció véleményét 2005. június 21-én elfogadta. (Előadó: **Ursula ENGELEN-KEFER.**)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. július 13–14-án tartott 419. plenáris ülésén (a 2005. július 13-i ülésnapon) 60 szavazattal 1 ellenében, 3 tartózkodás mellett elfogadta a fent említett kérdésben.

1. Bevezetés

1.1 A 2006-tól 2010-ig terjedő időszak szociálpolitikai menetrendjéhez különösen nagy elvárások fűződnek. A lisszaboni stratégia féldős értékelésének időszakában a tét az, hogy sikerül-e a szociálpolitika jelentőségét a korábbiaknál jobban kiemelni a lisszaboni célkitűzések elérésének szempontjából. Eleget kell tenni annak a lisszaboni stratégiában megfogalmazott igénynek, mely a versenyképesség javítását és a gazdasági növekedés fokozását több és jobb munkahely teremtésével és a társadalmi kohézió erősítésével kívánja összekapcsolni. Ehhez e célok egyenrangúságát a gyakorlatban is szem előtt tartó, és ezáltal a lisszaboni stratégia egyensúlyát biztosító európai politikára van szükség. Az európai társadalmi modell fenntarthatósága érdekében egyensúlyban kell tartani a gazdaság-, a foglalkoztatás-, a szociál-, valamint a környezetpolitikát.

1.2 Az Európai Tanács 2005. március 22–23-i csúcstalálkozóján a lisszaboni stratégia újjáélesztése céljából leszögezte, hogy az elsődleges hangsúlyt a növekedés és a foglalkoztatás ösztönzésére kell helyezni, és utalt arra is, hogy a makropolitika ebből a szempontból döntő jelentőségű⁽¹⁾. A prioritások e kijelölése a folyamatosan gyenge konjunktúra és a tartósan magas munkanélküliség miatt égetően szükséges. A Tanács a gazdaság-, foglalkoztatás- és szociálpolitika közti, egyre erősödő kölcsönös kapcsolatokról indul ki, amikor kijelenti: „E cél elérése érdekében az Uniónak még inkább mozgósítania kell minden erre alkalmas állami és közösségi eszközt... a stratégia három dimenziója (gazdaság, szociális ügyek és környezet) terén, hogy a bennük rejlő szinergialehetőségeket a fenntartható fejlődés összefüggésében jobban ki tudja használni.”⁽²⁾ A növekedés- és foglalkoztatás orientáltság azonban az EGSZB véleménye szerint nem vezet automatikusan a szociális helyzet javulásához, habár a nagyobb növekedés fontos előfeltétele a munkanélküliség elleni küzdelemnek és a szociális helyzet javításának. A szociálpolitikát inkább produktív tényezőnek kell tekinteni, amely pozitív hatással van a növekedésre és a foglalkoztatásra. A szociálpolitikai menetrend „a teljes

foglalkoztatásra és nagyobb kohézióra irányuló európai szociális modell erősítésével a lisszaboni stratégia céljainak megvalósításához” járul hozzá⁽³⁾.

1.3 „Az európai szociális modell a jó gazdasági teljesítményekre, a szociális biztonság magas szintjére, a magas képzettségi szintre és a szociális párbeszédre támaszkodik.”⁽⁴⁾ A modell a demokrácia, a szabadság és a társadalmi igazságosság minden tagállam számára közös alapértékeire épül. Az ezen alapértékek és a szociális piacgazdaság melletti elkötelezettséget a jövő uniós alkotmány – s főképp az EU alapjogi chartája – rögzíti először a teljes Unió számára. Az Unió valamennyi tagállamát – a részleteket tekintve eltérő kialakítás mellett – a szociális államiság közös ismérvei jellemzik, s ezek összessége alkotja az európai szociális modellt. E közös ismérvekhez tartozik

- a szolidaritás elvén alapuló, fenntartható szociális biztonsági rendszerek az élet nagy kockázatainak biztosítására;
- törvényben vagy kollektív szerződésben szabályozott munkafeltételek a munkavállalók védelmére és a foglalkoztatás támogatására;
- a munkavállalók és érdekképviselőik részvételi és közreműködési joga;
- az ipari kapcsolatok, illetve a szociális partnerek közötti autonóm szociális párbeszéd rendszerei;
- közérdek-irányultságú általános érdekű szolgálatok.

Az európai szociálpolitika feladata, hogy ezt az európai szociális modellt hatékony eszközök révén európai szinten megőrizze és továbbfejlessze. A szociálpolitika sajátos hozzáadéka az európai foglalkoztatási stratégián, a társadalmi integrációt és a szociális biztonság rendszereinek reformját célzó koordinációs intézkedéseken, valamint a munka- és életfeltételeknek az elfogadható szociális normák révén történő előrelépéssel való közelítésén nyugszik.

⁽¹⁾ A szilárd makroökonómiai keretfeltételek döntő fontosságúak a növekedés és a foglalkoztatás érdekében tett erőfeszítések támogatásához. (Az elnökség következtetései, 2. oldal.)

⁽²⁾ Ugyanott, 2. oldal.

⁽³⁾ Az elnökség következtetései, 9. oldal.

⁽⁴⁾ A barcelonai Európai Tanács következtetései – Barcelona, 2002. március 15. és 16.

1.4 A lisszaboni célok megvalósítása érdekében a szociálpolitikát mint egyéni cselekvési területet európai szinten erősíteni kell, mégpedig a következő célokat kitűző, aktív politika révén:

- a különösen hátrányos helyzetű csoportok munkanélküliségének elkerülése és újbóli integrációjuk,
- a szegénységgel és a társadalmi kirekesztéssel szembeni fellépés az elszegényedés új kockázatainak fokozott figyelembevételével (pl. a „working poor” réteg kialakulása),
- harc mindenfajta diszkrimináció ellen és egyenlő jogok kivívása a nők számára,
- a szociális biztonság reformstratégiáival kapcsolatos tapasztalatcsere elmélyítése annak érdekében, hogy a szociális biztonság rendszerének társadalmi szerepe összhangba kerüljön pénzügyi alapjainak fenntartható biztosításával,
- elfogadható szociális normák érvényesítése a munkavállalók védelmében, valamint a munkavállalók és az üzemi érdekvéviselők részvételi, illetve közreműködési jogának megőrzése érdekében.

Az EGSZB kifejezetten támogatja az Európai Bizottság által elfogadott új eljárást, amely szerint minden jogalkotási javaslat esetében hatástanulmányt kell végezni a növekedésre és a foglalkoztatásra vonatkozóan, és az EU alapjogi chartájával való összeegyeztethetőség szempontjából is meg kell vizsgálni őket.

1.5 Jelentősen hozzájárult az új szociálpolitikai menetrend előkészítéséhez a kibővült Európai Unió szociálpolitikájának jövőjével foglalkozó magas szintű csoport, mely 2004 májusában készítette el jelentését. E csoport eredményeit és javaslatait az EGSZB véleménye szerint jobban figyelembe kellene venni az új szociálpolitikai menetrendben ⁽⁵⁾.

2. Az Európai Bizottság javaslatának áttekintése

2.1 Az Európai Bizottság közleményében mindenekelőtt aláhúzza az európai társadalmi modell korszerűsítése és fejlesztése, illetve a társadalmi kohézió mint a lisszaboni stratégia részének elősegítése iránti elkötelezettségét. A szociális menetrend megállapítja azokat a prioritásokat, amelyekhez az Európai Unió intézkedéseinek igazodniuk kell. Az intézkedések végrehajtása a következő elvekre kell, hogy támaszkodjon:

- a gazdaság-, szociál- és foglalkoztatáspolitikai intézkedések megfelelő összhangja;
- minőségi szemlélet elősegítése a munkahelyen a szociálpolitika és az ipari kapcsolatok terén, a humán- és társadalmi tőke javítása érdekében;

⁽⁵⁾ A magas rangú csoport jelentése a kibővített Európai Unió szociálpolitikájának jövőjéről, 2004. május.

– a szociális biztonság rendszereinek korszerűsítése az aktuális társadalmi követelményekhez igazodva, a szolidaritás alapján, produktív tényezőként játszott szerepüket erősítve;

– a hiányzó szociálpolitika árának figyelembevétele ⁽⁶⁾.

2.2 A fenti elvekből kiinduló stratégiai megközelítés két elemen nyugszik:

- a polgárok társadalmi átalakulásba vetett bizalmának erősítése több generációt átfogó megközelítés, a partnerségek a változásért és a globalizáció nyújtotta lehetőségek kihasználása révén;
- a prioritások meghatározása az Európai Bizottság 2005–2009-re meghirdetett stratégiai célkitűzései alapján a következő területeken: a foglalkoztatás előmozdítása és a szerkezetváltás sikeres végrehajtása, összetartó társadalom és esélyegyenlőség.

3. A bizalom növelése – a siker feltételei

3.1 A társadalmi átalakulásba vetett bizalom növelésével összefüggésben az Európai Bizottság három konkrét intézkedést jelent be:

- zöld könyv a demográfiai változásokról és hozzájárulás az „Európai kezdeményezés az ifjúságért” programhoz;
- partnerség a változásért a Szociális Menetrend értékelésére évente összehívandó fórum szervezése révén;
- az európai társadalmi modell beépítése a nemzetközi munkakapcsolatokba és fellépés az emberhez méltó munkakörülmények biztosítása mellett világszerte.

3.2 Az EGSZB is szükségesnek tartja a polgárok körében nagyobb bizalom teremtését az európai egyesülés és általában a társadalmi fejlődés iránt. Ez azonban csak akkor sikerülhet, ha az európai politika az emberek szociális helyzetének tényleges javulásához vezet. Az EGSZB ugyancsak szükségesnek tartja a demográfiai változások társadalmi hatásainak megalapozott elemzését, és üdvözli az ezzel foglalkozó – széles körű európai vitát lehetővé tevő –, már bejelentett zöld könyv ⁽⁷⁾ betervezését. A több generációt átfogó megközelítés jegyében különös figyelmet érdemel majd a fiatal nemzedékre gyakorolt hatások elemzése. Homályban hagyja az Európai Bizottság javaslata azonban, hogy mit is ért hozzájárulás alatt az „Európai kezdeményezés az ifjúságért” programhoz, és hogy milyen szerepet szán magának mindebben. A német, a spanyol, a francia és a svéd kormány a közelmúltban európai ifjúsági paktum létrehozásáról szóló közös dokumentumot terjesztett az Európai

⁽⁶⁾ COM(2005) 33 final, 2005.02.09., 2. o.

⁽⁷⁾ COM(2005) 94 final, 2005.03.16.

Tanács elé. Ez különböző intézkedésekre irányuló javaslatokat tartalmaz a foglalkoztatás, a társadalmi integráció, az általános és szakképzés, a mobilitás és az ifjúsági csereprogramok terén, és a tavaszi csúcson elfogadták ⁽⁸⁾.

Kifejezetten hivatkozik e javaslat a demográfiai változásokról készítendő, már bejelentett zöld könyvre. Az EGSZB sajnálja, hogy az Európai Bizottság közleményében nem tér ki részleteiben erre a kormányok által megfogalmazott javaslatra ⁽⁹⁾.

3.3 Az EGSZB alapvetően ésszerű kezdeményezésnek tartja a Szociális Menetrend végrehajtásának értékelésére évente összehívandó fórum létrehozását. Egy ilyen fórumnak az EGSZB véleménye szerint az európai társadalmi modell kilátásaival kellene foglalkoznia minden érintett társadalmi csoport bevonásával, és a tervezéskor szem előtt tartandó, hogy lehetővé váljon a résztvevők közötti vita.

3.4 Az EGSZB továbbra is határozottan támogatja az Európai Bizottság szándékát az európai társadalmi modell előnyeinek a nemzetközi munkakapcsolatokba való aktív beépítésére és az az ILO normái szerinti, emberhez méltó munkakörülmények melletti globális szintű fellépésre. Az Unió ezen a területen csak úgy lehet hiteles, ha a megváltozott gazdasági keretfeltételek mellett is megőrzi és továbbfejleszti az európai társadalmi modellt, és kellő meggyőző erővel lép fel amellett, hogy a gazdasági és a társadalmi haladás elválaszthatatlan egymástól, nyomatékosan hivatkozva az átdolgozott Európai Szociális Chartára, valamint az Európai Alapjogi Chartára is.

4. Foglalkoztatás és a munka minősége, a szerkezetváltás sikeres végrehajtása

4.1 Európai foglalkoztatási stratégia

4.1.1 Az európai foglalkoztatási stratégia vonatkozásában az Európai Bizottság bejelenti, hogy annak 2005-től új irányt kíván szabni, a **Kok-bizottság 2003. évi jelentése foglalkoztatásra vonatkozó részének** prioritásait szem előtt tartva. Ezek a következők: az alkalmazkodóképesség növelése, a munkaerőpiacba történő jobb integrálódás, több humán erőforrásokba irányuló befektetés, a végrehajtás hatékonyabb irányítása. Az új irány kijelölésének kapcsolódnia kell az átfogó gazdaságpolitikai iránymutatáshoz. Az EGSZB fontosnak tartja megjegyezni, hogy az EU szociálpolitikájának jövőjével foglalkozó magas szintű csoport konkrét javaslatokat fogalmazott meg az új foglalkoztatási iránymutatásban érvényesítendő prioritásokkal kapcsolatban. Ennek értelmében elsőbbséget kell

élveznie a fiatalok korábbi és eredményesebb munkaerő-piaci integrációjának, a képzés és a hivatásszerű munkavégzés közötti átmenetek megteremtésének, valamint a nők és az idősebb munkavállalók integrációjának. A szakértői csoport javaslata szerint ugyancsak prioritásként kezelendő a munka minőségének a munkaszervezés, illetve a munka- és egészségvédelem terén hozott intézkedések révén történő javítása, ami egyben megkönnyíti az idősebb munkavállalók bevonását. Különböző, ugyancsak a foglalkoztatási iránymutatásba beépítendő intézkedéseket sorol fel a csoport az élethosszig tartó tanulás terén is. Ezzel egy időben nagyobb súlyt kell helyezni az EU foglalkoztatási iránymutatásán belül a szerkezetváltás társadalmi hatásaival való szembenézésre és az ezt elősegítő intézkedések támogatására, különös tekintettel az új tagállamokra. Az időközben beterjesztett integrált növekedési és foglalkoztatási iránymutatások e javaslatokkal csak részben foglalkoznak ⁽¹⁰⁾.

Az EGSZB szükségesnek tartja, hogy a foglalkoztatási iránymutatások átalakításakor határozottabban előtérbe kerüljön a foglalkoztatás minősége, egyben el kell kerülni a munkahelyi szegénységet.

4.1.2 A közlemény az Európai Szociális Alapnak (ESZA) az európai foglalkoztatási stratégia támogatásában játszott szerepét kizárólag a végrehajtás irányítási mechanizmusainak javításával összefüggésben említi, valamint egy ezel kapcsolatos kommunikációs stratégiát hirdet meg. Az EGSZB a közlemény hiányosságául rója fel, hogy az Európai Bizottság meg sem említi azt a szerepet, amelyet az ESZA a humán erőforrások, valamint a munkaerő-piaci vonzatú képzési és továbbképzési intézkedések támogatásának egyik fontos eszközeként játszik. Az EGSZB véleménye szerint nem válik elég világossá ez az ESZA által játszott fontos szerep az élethosszig való tanulás támogatásában, pedig a szakismeret és a képzés fontos versenylőny az Unióban ⁽¹¹⁾.

4.1.3 Az EGSZB alapvetően pozitívan értékeli a Szociális Menetrendben található – nyilvánvalóan a szociálpolitika jövőjével foglalkozó szakértői csoport jelentése által ihletett – fejtegetéseket a gazdasági szerkezetváltás kísérő intézkedéseiről. Mindazonáltal szembeötlő, hogy az Európai Bizottság nem tér ki a vállalat átalakítások társadalmi hatásaira, holott épp a szociális következmények megoldására szolgáló koncepciókról van szó, méghozzá olyanokról, amelyek a gazdasági és a munkavállalói érdekeket korrekt módon összeegyeztetik. Az Európai Bizottság javaslatai lényegében az eljárás módra és az eszközökre vonatkoznak, mint például a valamennyi szereplő és érdekelt fél magas szintű fórumának létrehozása a vállalat átalakításokat kísérő intézkedések keretében. A közlemény nem megy részletekbe sem a fórum összetétele, sem annak céljai és az általa megvitatandó témák tekintetében, és a munkavállalói jogok jelentőségére, valamint a szerkezetváltás társadalmi következményeinek megoldására irányuló európai szintű szociális jogalkotásra sem utal. Az EGSZB azonban úgy véli, hogy a tömeges elbocsátások vagy vállalat átruházások esetén nyújtott védelmet célzó, illetve a munkavállalók tájékoztatásáról és a velük folytatott konzultációról, valamint az európai üzemi tanácsokról szóló irányelvek fontos eszközök a strukturális átalakulás szociális következményeinek a munkavállalók és érdekképviseleteik közreműködésével történő megoldásában.

⁽⁸⁾ Európai Tanács, az elnökség következtetései – Brüsszel, 2005. március 22. és 23.

⁽⁹⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: „Javaslat az Európai Parlament és a Tanács határozatára a »Cselekvő ifjúság« program létrehozásáról a 2007-től 2013-ig terjedő időszakra” (CESE 253/2005, 2005.03.10., előadó: José Isaias RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO).

⁽¹⁰⁾ COM(2005) 141 final, 2005.04.12.

⁽¹¹⁾ Az EGSZB véleménye a következő témában: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletről az Európai Szociális Alap tárgyában” (CESE 250/2005, 2005.03.09., előadó: Ursula ENGEL-KEFER).

4.1.4 Az EGSZB üdvözlöi a szociális partnerekkel folytatott konzultáció második fázisának megkezdését a vállalatátalakítások problémájáról, illetve az európai üzemi tanácsokról szóló irányelvről. Az EGSZB véleménye szerint azonban a két témát külön kell kezelni. Az európai üzemi tanácsok fontos szerepet játszanak az átszervezéseknél, az európai üzemi tanácsokról szóló irányelv korrekciója azonban ettől függetlenül is már régóta esedékes. Az EGSZB már foglalkozott ezzel, és megállapította: „Ez az... eszköz jelentősen hozzájárult a munkaadó-munkavállaló kapcsolatok európai dimenziójának fejlődéséhez.”⁽¹²⁾

4.1.5 Az EGSZB azt a szándékot is támogatja, hogy növelni kell a szinergiát a politikai intézkedések és a végrehajtás pénzügyi eszközei, így elsősorban az ESZA között. Nem válik azonban világossá, pontosan mit ért ezalatt az Európai Bizottság. Ugyancsak homályban marad, mit ért az Európai Bizottság az európai foglalkoztatási stratégiának a jogi keretfeltételek és a szociális partnerekkel kötött megállapodások alakulásával történő fokozott összekapcsolása alatt.

4.2 Az ipari kapcsolatok új dinamikája

4.2.1 Az Európai Bizottság új dinamikát kíván kölcsönözni az ipari kapcsolatok fejlődésének a szociális jogalkotás továbbfejlesztése, a szociális párbeszéd erősítése és a vállalatok szociális felelősségének előmozdítása révén. Ebben az összefüggésben az Európai Bizottság zöld könyvet kíván készíteni a munkajog alakulásáról, mely elemezni a munkaviszonyok jelenlegi fejlődési tendenciáit, és megvizsgálja a munkajog szerepét a biztonságos munkahelyi környezet kialakítása és az újabb fejleményekhez való alkalmazkodás terén. Az Európai Bizottság szerint e zöld könyv vitája elvezethet a jelenleg hatályos jogi szabályozás korszerűsítéséhez és egyszerűsítéséhez. Az EGSZB hasznosnak tartja egy ilyen zöld könyv kidolgozását, de úgy véli, korai lenne akár csak megközelítőleg is megelőlegezni az erről folytatandó vita lehetséges következtetéseit. Az EGSZB véleménye alapvetően az, hogy a munkajog felülvizsgálatok – amelyben biztosítani kell a szociális partnerek részvételét – a Szerződésben rögzített feladatot kell szem előtt tartani, melynek lényege, hogy a minimális előírásoknak a munka- és életfeltételek kiegyenlítéséhez kell vezetniük a haladás útján (vö. az EKSz 136. cikkével).

4.2.2 Ezenkívül az Európai Bizottság bejelenti, hogy 2005-ben kezdeményezést kíván tenni a munkavállalók személyi adatainak védelmére, felül kívánja vizsgálni a vállalkozások átruházásáról és a csoportos létszámcsökkentésről szóló irányelveket, és több jogszabályt is kíván alkotni a munkavállalók tájékoztatásáról és a velük történő konzultációról. Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy itt az ideje ezek megvalósításának. Az irányelvek felülvizsgálatának célja a Szerződés értelmében „a foglalkoztatás, az élet- és munkakörülmények javítása – lehetővé téve ezáltal a fejlődési folyamat fenntartása mellett ezek összehangolását” (EK-Szerződés, 136. cikk).

⁽¹²⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: „Az európai üzemi tanácsokról szóló 94/45/EK irányelv konkrét alkalmazása és az esetlegesen felülvizsgálandó szempontok” (HL C 10, 2004.01.14., Josly PIETTE).

A munkavállalók tájékoztatására és a velük való konzultációra vonatkozó jogszabályok kidolgozása tekintetében az EGSZB úgy véli, hogy ennek mércéje a részvételi jogoknak az európai részvénytársaságról szóló irányelvben szereplő szintje kell, hogy legyen.

4.2.3 Az EGSZB egyetért az Európai Bizottságnak a munkahelyi egészség és biztonság területére vonatkozó javaslataival, így különösen a megelőzés gondolatának a meghirdetett kezdeményezések tekintetében történő kihangsúlyozásával. A 2007–2012 közötti időszak új munka- és egészségvédelmi stratégiájáról szóló közleménynek elemeznie kellene mindenekelőtt az új egészségi kockázatok is, az eddig figyelmen kívül hagyott munkavállalói csoportokat is be kellene vonnia, és foglalkoznia kellene azzal a kérdéssel, hogyan lehetne a jelenlegi munka- és egészségvédelmi előírások végrehajtását javítani és támogatni, különös tekintettel az új tagállamokra.

4.2.4 Az EGSZB ugyancsak üdvözlöi az Európai Bizottság arra irányuló szándékát, hogy továbbra is támogassa a szociális párbeszédet úgy ágazatközi, mint ágazati szinten, és különösen üdvözlöi azt a törekvést, hogy több logisztikai és technikai segítséget kíván nyújtani az európai szociális partnereknek. Az EGSZB felfogása szerint ez különösen az új tagállamokban szükséges, mivel ezekben a szociális párbeszéd struktúrái sokszor még kevéssé alakultak ki, illetve a megalakulás stádiumában vannak. Az európai szociális partnerek kétoldalú szociális párbeszéde az európai szociális modell lényeges eleme. A szociális partnerek szociális párbeszédének különleges szerepe legitimációjukban és reprezentativitásukban, valamint abban rejlik, hogy kötelező erejű megállapodásokat tudnak kötni európai szinten, ahogy azt a szociális partnerek a laekeni csúcshoz kiadott közös nyilatkozatukban⁽¹³⁾ megállapították. Szintén jelentős a civil társadalommal zajló párbeszéd, amely mindenekelőtt az EGSZB-vel mint a szervezett civil társadalom fórumával folytatott konzultációban nyilvánul meg⁽¹⁴⁾. Éppen az új tagállamokban van szükség az Európai Bizottság támogatására mind a civil párbeszédhez, mind pedig a szociális partnerek közötti stabil iparági kapcsolatok fejlődéséhez.

4.2.5 Az Európai Bizottság további kezdeményezéseket kíván tenni a vállalatok szociális felelőssége terén azzal a céllal, hogy elősegítse a vállalatok szociális felelőssége elveinek fejlődését. Az EGSZB úgy véli, hogy ehhez jó alapot jelent az európai érintett felek fórumán bemutatott számos jó példa magatartási kódexekre és más, a vállalatok önkéntes szociális felelősségvállalását bizonyító intézkedésekre. Ezeknek magukban kell foglalniuk az élethosszig tartó tanulást célzó kezdeményezéseket is. Az EGSZB ezért támogatja az Európai Bizottság erőfeszítéseit olyan kezdeményezések tekintetében, amelyek európai szinten elősegítik a vállalatok szociális felelőssége alapjainak fejlesztését és átláthatóságát.

⁽¹³⁾ ESZSZ/UNICE/CEEP közös nyilatkozat, 2001.12.07.

⁽¹⁴⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: „Európai kormányzás – fehér könyv” (HL C 125, 2002.05.27., 61. o. – előadó: Ursula ENGELEN-KEFER, társelőadó: Irini Ivoni PARI).

4.3 Európai Munkaerőpiac

4.3.1 Az Európai Bizottság különböző intézkedéseket kíván tenni a határokon átnyúló mobilitás fennálló akadályainak elhárítása és egy valódi európai munkaerőpiac kialakítása érdekében. Az egyik ilyen kezdeményezés az üzemi nyugdíjellátási rendszerekkel szembeni követelések átvihetőségéről szóló irányelvre vonatkozó javaslat. Az EGSZB szükségesnek tartja a javaslat gyors betervezését, miután az ilyen szabályozás hatókörével kapcsolatos nézeteltérések miatt nem került sor a tárgyalások felvételére a szociális partnerekkel.

4.3.2 Az Európai Bizottság egy másik kezdeményezése a vállalati vagy ágazati szintű transznacionális kollektív tárgyalások választható keretének kialakítására vonatkozik. Az Európai Bizottság elképzelése szerint egy ilyen keretet a munkaszervezés, a foglalkoztatás, a munkakörülmények és a továbbképzés kérdéseinek a „partnerség a változásért” értelmében vett, határokon átnyúló szabályozására lehetne felhasználni. A választható jelleg azt jelenti, hogy a szociális partnerek szabadon eldönthetik, igénybe kívánják-e venni ezt a jogi keretet.

Ahogy az európai üzemi tanácsok gyakorlata mutatja, ezek gyakran nem csak tájékoztatásra és konzultációra irányuló jogokkal éltek, hanem ezen túlmenően önkéntes alapú, az említett témák némelyikét érintő megállapodásokat is kötöttek. Ugyanilyen megállapodásokra vonatkozó példákat sorolhatnánk az ágazati szintű szociális párbeszéd területéről is.

Az EGSZB támogatja az ebben a kezdeményezésben kifejezésre jutó, a szociális párbeszéd vállalati és ágazati szintű támogatására irányuló célkitűzést, melynek megvalósításakor az eddigieknél határozottabban kell érvényesülnie annak, hogy a vállalatok működése immár nem határokhöz kötött, és ennek megfelelően az önkéntes megállapodások is határokon átnyúló jelentőséggel bírnak. Az EGSZB azt ajánlja az Európai Bizottságnak, hogy egy ilyen keretszabályozásra teendő javaslatáról a lehető legkorábbi stádiumában konzultáljon a szociális partnerekkel, kérje ki és vegye figyelembe véleményüket.

4.3.3 Ahogy az Európai Bizottság kifejti, a személyek szabad mozgása Európa alapszabadságainak egyike. A jelenleg rendelkezésre álló eszközök, mint az EURES-hálózat és a migráns munkavállalók szociális biztonsági rendszereinek összehangolása azonban az EGSZB szerint is folyamatos javításra szorulnak. Az EGSZB ezért ésszerűnek tartja azt a javaslatot, hogy még 2005-ben hozzanak létre az EU-bővítés mobilitásra gyakorolt hatásaival és az átmeneti időszakok működésével foglalkozó magas szintű csoportot, melynek 2006 folyamán kellene benyújtania jelentését. Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy a szociális partnerek és a civil szervezetek ezen a téren széles körű tapasztalatokkal rendelkeznek. Ezért felszólítja az Európai Bizottságot, hogy a szakértői csoport összeállításakor számoljon a szociális partnerek és a civil szervezetek képviselőivel.

5. Összetartó társadalom: esélyegyenlőség mindenkinek

5.1 E második prioritást élvező terület tárgyalásakor az Európai Bizottság a szociális biztonság rendszereinek reformjára vonatkozó tapasztalatcsere elmélyítésére, a szegénységgel és a társadalmi kirekesztéssel szembeni harcot elősegítő politikákra, a megkülönböztetéssel szembeni fellépésre, valamint a szociális szolgáltatások szerepére helyezi a hangsúlyt.

5.2 Az Európai Bizottság megismétli a szociális integráció, a nyugdíj és az egészségügy területén történő koordináció racionalizálására és egyszerűsítésére irányuló javaslatát, mellyel az EGSZB már egy korábbi véleményében foglalkozott⁽¹⁵⁾. Emlékeztet arra, hogy véleménye szerint a nyílt koordinációs módszer alkalmazása során tekintetbe kell venni az adott szakterület sajátosságait. Úgy véli, hogy különösen fontos folytatni a nyílt koordinációs módszer igen előrehaladott alkalmazását a szociális integráció terén, nemzeti cselekvési tervek és kétéves jelentések formájában. Ez azért is tűnik különösképpen szükségesnek az EGSZB számára, mivel a közös erőfeszítések ellenére sem sikerült számottevően csökkenteni a szegénység mértékét. Az Unió össznépszerűségének kb. 15 %-a szegény, de ez az arány néhány országban a 20 %-ot is meghaladja. Ennek egyik fontos oka a magas munkanélküliség, amely a sokgyermekes családokat és a gyermeküket egyedül nevelő szülőket különösen sújtja⁽¹⁶⁾. A foglalkoztatás sem véd a szegénységtől, ahogy a „working poor” réteg egyre növekvő lélekszáma mutatja⁽¹⁷⁾. Nagyobb erőfeszítéseket kell tehát tenni a szegénység és a társadalmi kirekesztés ellen.

5.3 Az Európai Bizottság ebben az összefüggésben folytatni kívánja a tagállamok minimáljövedelem-rendszereiről megkezdett vitát, és 2005-től konzultációt kezdeményez a témában. Az EGSZB felveti a kérdést: Hol folyt ez a vita, és ki vett részt rajta? Az EGSZB szerint a tagállamok feladata, hogy szükség esetén – az emberhez méltó életet lehetővé tévő minimáljövedelem formájában – minden polgárnak szociális támogatást nyújtsanak. Az Európai Bizottság fejtegetéseiből nem világlik ki, mi lenne a tagállami minimáljövedelmekről folytatott európai szintű vita célja. Az EGSZB azt a kérdést is szeretné felvetni, hogy a problémák sürgőssége miatt nem lenne-e helyesebb, ha a Szegénység és a Társadalmi Kirekesztés elleni Küzdelem Európai Évét a tervezett 2010-esnél korábbi időpontra tűznék ki.

5.4 Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság politikáit a férfiak és nők közötti egyenlő bánásmód és általában a megkülönböztetéssel szembeni fellépés tekintetében. Az Európai Bizottság 2005-re új közleményt ígér, melyben megvilágítaná politikai koncepcióját és megvizsgálná a fennálló jogi keret kiegészítésére irányuló kezdeményezéseket.

⁽¹⁵⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: „Az Európai Bizottság közleménye a Tanácshoz, az Európai Parlamenthez, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsághoz és a Régiók Bizottságához: »A liszaboni stratégia szociális vetületének erősítése: a nyílt koordináció ésszerűsítése a szociális védelem területén«” (HL C 32, 2004.02.05., előadó: Wilfried BEIRNAERT).

⁽¹⁶⁾ Közös jelentés a társadalmi integrációról – 2004, 2004. május.

⁽¹⁷⁾ A magas rangú csoport jelentése a szociálpolitika jövőjéről a kibővült Európai Unióban, 2004. május.

Az EGSZB felhívja a figyelmet, hogy a megkülönböztetésmentességre vonatkozó irányelvek nemzeti jogba történő átültetésére sok tagállamban még csak most került vagy kerül sor. Ezért úgy véli, hogy helyes lenne ezen irányelvek átültetéséről állapotfelmérő jelentést készíteni, melyre a további politikai intézkedésekre vonatkozó javaslatokat alapozni lehetne.

A nők és férfiak közti egyenlőség területén meghirdetett intézkedések – különös tekintettel a Nemes Esélyegyenlőségének Európai Intézete (*European Gender Institute*) felállítására és a fogyatékkal élők esélyegyenlőségére irányuló cselekvési terv újraindítására – az EGSZB támogatását élvezik.

5.5 Az Európai Bizottság valamikor 2005 folyamán közleményt szándékozik kiadni a szociális szolgáltatások jelentőségéről. Az EGSZB nem utolsósorban azért is üdvözli ezt a szándékot, mivel azt várja annak megvalósításától, hogy a közlemény visszahat a belső piaci szolgáltatásokról szóló irányelv körüli heves vitákra, és hozzájárul azok tisztázásához. Az általános érdeklődésű szolgáltatásokról szóló fehér könyvében az Európai Bizottság már kiemelte a szociális szolgáltatások sajátosságait, melyek lényege elsősorban abban rejlik, hogy a közjó érdekében végeznek feladatokat, és ezek személyekhez kapcsolódnak. A szociális szolgáltatások, végezzék azokat magán- vagy közszolgáltatók, alapvetően különböznek a többi belső piaci szolgáltatástól a tekintetben, hogy a szolidaritási elven alapulnak, az egyes ember igényeire szabottak és a szociális védelemre vonatkozó alapjog érvényesítése révén hozzájárulnak a társadalom szociális kohéziójához. Az EGSZB ezért úgy véli, hogy a szociális szolgáltatásokat, különösen például az egészségügyi szolgálatokat, alapvetően máshogy kell kezelni, mint a tisztán piaci alapú szolgáltatásokat.

5.6 Az EGSZB sajnálja, hogy az Európai Bizottság nem szól részletesebben a közérdeklődésű szociális szolgáltatások jelentőségéről a foglalkoztatás és a társadalmi kohézió szempontjából. Az EGSZB már foglalkozott ezzel a Szociálpolitikai Menetrend féldős felülvizsgálatához fűzött véleményében, kifejtve, hogy „Egyre inkább elismerik és felhasználják a közérdeklődésű szociális szolgáltatások hozzájárulását a foglalkoztatáshoz, illetve szociális területen, ami jelentős javuláshoz vezet a hátrányos helyzetű személyek támogatása és jogvédelme terén, mivel ez a hozzájárulás segít abban, hogy megbirkózzunk a képzés, a szociális és egészségügyi ellátás, az integrációt célzó intézkedések támogatása és a társadalmi különbségek csökkentése terén felmerülő követelményekkel. A nonprofit szervezetek hozzájárulnak ahhoz, hogy a szociális szükségleteket – mindenekelőtt a leghátrányosabb helyzetben lévő néprétegeket – elismerjék és világosan kifejezésre juttassák; fellépnek annak érdekében, hogy a társadalom pozitív, de korrekcióra szoruló kapcsolatokat tartalmazó, károsodott szociális szövődéke helyreálljon; felébresztik a polgárok szolidaritását és erősítik a szociális ügyekben való részvételt, ami szükséges feltétele annak, hogy a »mindennapi demokráciát« a leghátrányosabb helyzetben lévő területeken is támogassuk.”⁽¹⁸⁾

⁽¹⁸⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: „Az Európai Bizottság közleménye a Tanácshoz, az Európai Parlamenthez, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsághoz és a Régiók Bizottságához: »A Szociálpolitikai Menetrend féldős felülvizsgálata« (HL C 80, 2004.03.30. (3.3.6. és 3.3.7. pont), Luca JAHIER).

6. Záró következtetések

6.1 Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság Szociálpolitikai Menetrenddel kapcsolatos közleményét, melyről úgy látja, hozzájárul a szociálpolitika jelentőségének kiemeléséhez a lisszaboni célok elérése szempontjából. Úgy véli azonban, hogy stratégiai megközelítése ellenére nem minden tekintetben felel meg a lisszaboni stratégia féldős felülvizsgálatához fűződő különleges elvárásoknak. Az Európai Bizottság az előző Szociálpolitikai Menetrendben még abból indult ki, hogy a szociálpolitika produktív tényező szerepét tölti be, az új javaslatban viszont már nem kifejezetten ez a helyzet. Az EGSZB-nek inkább az a véleménye, hogy a szociálpolitikát nem szabad alárendelni a gazdaságpolitikának, hiszen jelentőségük egyenrangú. A társadalmi kohézió elősegítése és egy aktív jóléti állam felépítése – a 2000. márciusi európai csúcson elfogadottak szerint – ugyanúgy a lisszaboni stratégia céljai közé tartozik, mint a versenyképesség növelése és a tartós gazdasági növekedés. A magas szintű szociális védelem az európai szociális modell központi elemei közé tartozik, és nagymértékben hozzájárul a társadalmi kohézióhoz.

6.2 Azzal a gyakran képviselt állásponttal szemben, hogy a magas szociális kiadások ellentétesek a gazdaságpolitikai célokkal, a különböző európai országok empirikus adatai épp az ellenkezőjét bizonyítják. Erre „A szociálpolitika jövője” szakértői csoport jelentésében felhívta a figyelmet. Az európai politikai központ egy 2004-es tanulmánya szerint Svédország, Dánia, Ausztria, Luxemburg és Hollandia viszonylag magas gazdasági teljesítményt mutat fel, és egyúttal a szociális védelem terén is magas szinten áll. Azok az országok pedig, amelyek a Világ gazdasági Fórum nemzetközi rangsorában a versenyképesség terén a legjobb helyeken állnak, egyúttal sokat ruháznak be a szociálpolitikába és a szociális biztonság rendszereibe is, emellett magas foglalkoztatási aránnyal és a szociális transzfert követően alacsony szegénységi aránnyal dicsekedhetnek⁽¹⁹⁾.

6.3 Az EGSZB kritikusan jegyzi meg, hogy az új Szociálpolitikai Menetrend kevesebb konkrét intézkedést tartalmaz, mint elődei. Ez megnehezíti az értékelést, mivel nem mindig ismerhető fel, milyen politikai irányt követnek a javaslatok. Ez különösen érvényes a szociális jogalkotásra, melynek terén az Európai Bizottság az érvényben lévő irányelvek felülvizsgálatára korlátozza tevékenységét, és alig terjeszt be új javaslatokat. Az EGSZB ezért azt várja, hogy a stratégiai keret konkrét intézkedésekkel töltsék ki. Az EGSZB úgy véli, hogy az új Szociálpolitikai Menetrendet egy, a következő öt évre szóló cselekvési programmal kellene összekötni, a jövő uniós alkotmányban lefektetett szociális alapjogokra építve. Ebből kiindulva a szociálpolitikai cselekvési programnak a meglévő irányelvek felülvizsgálatára vonatkozó javaslatokat, illetve új irányelvekre tett javaslatokat egyaránt tartalmaznia kellene, és egyúttal magában kellene foglalnia az európai szociálpolitika továbbfejlesztéséről szóló, tervezett vitákat és koordinációs intézkedéseket is. Az EGSZB véleménye szerint a lisszaboni stratégia féldős felülvizsgálatánál különösen fontos, hogy láthatóvá tegyünk az európai szociálpolitikát és produktív szerepét a növekedés és a foglalkoztatás elősegítésében.

⁽¹⁹⁾ A magas rangú csoport jelentése a szociálpolitika jövőjéről a kibővült Európai Unióban, 2004. május, 61. old.

6.4 Ebben az összefüggésben az EGSZB ki kíván térni a szociálpolitika finanszírozásának kérdésére is. Bár az Európai Bizottság már a pénzügyi terv előterjesztésekor utalt arra, hogy az EU jövőbeli költségvetésének mind szerkezetében, mind összegszerűen tükröznie kell a lisszaboni stratégia célkitűzéseit, és támogatnia kell azokat, félő, hogy a vizsgált javaslat nem tesz eleget ennek a követelménynek.

6.5 A pénzügyi terv „Versenyképesség a növekedés és a foglalkoztatás érdekében”⁽²⁰⁾ tételében ugyan emelkedés tapasztalható, de ez elsősorban a versenyképesség-fokozó és a vállalkozói kezdeményezéseket felkaroló intézkedéseket érinti. A szociális és foglalkoztatási területre jelenleg fordított kiadásokkal való összevetésből kiderül, hogy a jövő szociálpolitikai

tervei között nem szerepel valódi emelkedés az aktuális szinthez képest. Az Európai Bizottság lényegében változatlan költségvetést javasol ezen a területen

6.6 Ezzel kapcsolatban az EGSZB többek között a PROGRESS keretprogramról⁽²¹⁾ kiadott véleményében világosan kifejezésre juttatta: a lisszaboni stratégia kijózanító félidős mérlege fényében nem látja megalapozottnak a „költségvetés semlegességére” vonatkozó előírás érvényesítését a foglalkoztatás és a szociálpolitika területén. Ezért az EGSZB szükségesnek tartja, hogy a növekedés és foglalkoztatás címszó alatt szereplő többi intézkedéshez hasonlóan a szociálpolitikára szánt forrásokat is megfelelően növeljék.

Brüsszel, 2005. július 13.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND

⁽²⁰⁾ COM(2004) 101 final/2, 2004.02.26.

⁽²¹⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. április 6-i véleménye (CESE 386/2005). Tárgy: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra a Közösség PROGRESS foglalkoztatási és szociális szolidaritási programjának a létrehozásáról” COM(2004) 488 final